18-ter Jahrgang Nr. 2. Jüdische Pester Zeitung. Montag, 4. Jänner 1886.

Redaction u. Administration
befinden sich:
BUDAPEST,
Hochstrasse Nr. 1.
Pränumerations-Preis:
für Oesterreich-Ungarn
Ganzjährig 8 Gulden östr. W.
Halbjährig 4 Gulden östr. W.
Vierteljährig 2 Gulden östr. W.
für's Ausland
Ganzjährig 9 Guld. — kr. ö. W.
Halbjährig 4 Guld. 50 kr. ö. W.
Vierteljähr. 2 Guld. 25 kr. ö. W.
Pränumerationen
werden jeden Tag entgegengenommen.
Annoncen werden nach aufliegendem Tarif berechnet.

יידישע פעסטער צייטונג

פאָליטישעס אָרגאַן. ערשיינט וואָכענטליך דרימאָל.

רעדאַקציאָן אונד אַדמינים-
טראַציאָן בעפינדען זיך:
בודאַפעסט,
האָכשטראַסע נומ׳ 1,
פּראָנומעראַציאָנס-פּרייז:
פיר אָסטערייך-אונגאַרן
גאַנציעריג 8 גולדען אָסטר. וויר.
האַלבייעריג 4 גולדען אָסטר. וויר.
פיערטעליעריג 2 גולדען אָסטר. וויר.
פיר׳ס אויסלאַנד
גאַנציעריג 9 גולד. — קר. אָ. וו.
האַלבייעריג 4 גולד. 50 קר. אָ. וו.
פיערטעליעריג 2 גולד. 25 קר. אָ. וו.
פּראָנומעראַציאָנען
ווערדען יעדען טאָג אָנגענאָמען.
אַנאָנצען ווערדען
נאָך איינליגענדעם טאַריף בערעכנעט.

אכטצעהנטער יאהרגאנג נר. 2. 1886 Erscheint wöchenlich Dreimal. בודאפעסט, מאָנטאג כז טבת התרמ״ו

צווייא געדענקטאגע אין דייטשלאנד

געסטערן אונד הייטע פיערטע דייטשלאנד דאס פינפזיגיאָרצוואנציגיאהריגע יובילאַאים דעס קאַיזערס ווילהעלם אלס קאָניג פון פרייסען אונד דען הונדערטיאהריגען שטערבעטאג אינעס קאָניגס דעס גייסטעס, דעס יודען מאָזעס מענדעלסזאהן. דיא דייטשלאנד געאייניגט זיך עס, דיא דייטשלאנד געאייניגט אונד גראס געמאכט האבען: דיא קראפטיגע רעגיערונג אונד דיא קראפט דעס גייסטעס.

אים דעם מיינען הערצאנטהומע בראנדענבורג האטטע זיך נאך אונד נאך אים פערייפט פון אהרהונדערטען דאס קאָניגריך פרייסען הערוים געבילדעט, ווילבעס פון פיערדרך II (דעס גראָסען) צו אייגער גראָסמאכט וואורדע.

פון נאפאלעון I פירטבאר געדעמיטהיגט, ערהאב עס זיך, נאכדעם דיא פראנצאזישען טרופען דען דרייא אלליירטען בעזיגט וואָרען, וויעדער-פרינץ ווילהעלם — דער עטצינע קאיזער פון דייטשלאנד — איבערנאם 1857 דיא רעגיערונגשאפט, דא דער קאָניג, פיערדרך ווילהעלם IV. גייסטעס-שוואך געוואָרדען — דער גיץ רעגענט זיכטע מיט דעם אבגעאָרדנעטען - הויזע אונד דעם מיניסטעריאם דען מאָנטשטיציאָנעלען פייע דען הערצשטעללונג דער חורך זיינען פאָרגאנגער געשטאָרבען וואָרען וואר, אונד דעם וואר דער ערם-טע שריטט צו אייגער רעגיערונג.

אם 2 יאנואר 1861 — פאר 25 יאהרען — געקראָנט צום קאָניג פון פרייסען, וואר אייגע זייגער ערסטען טהאטען, דאס ער דען פרייסען ביסמארק אונס מי-ניסטעריאם בעריעט.

זיינען אין מאנארך עס פערשטעהט. דיא בע-פאהיגטען מאנער אויף אידע פאסטען צו בעריי-פען אונד אהנען אינפלוס אויף דיא רעגיערונג צו געשטאטטען, זא האט ער דאמיט אינען בעוויי זיינער וויכטיג גערעפערט. אונד דעם איזט ביא קאיזער ווילהעלם געשעהען. ביסמארק, אונד מאלט-קע בילדען מיט אידעם גייזטען פרייסען אין כלל עקראטט. דאס געאייגנעט וואר, דייטשלאנד צו אייגען, דען דייטשען נאפאלעון — דען ערם-פיינד דייטשלאנדס — געדעריי-ווייר-פען, אונד דעם קאָניג פון פרייסען דיא דייטשע קאיזערקראָנע אויפצוזעטצען.

פיר אין זאלכעס ריזענווערק איזט אין צייט-רוים פון 25 יאהרען גיכט גראס. דאהים כאנן דער קאָניג פון פרייסען אונד מיט אהם זיין פאלק מיט בעפריידיגונג אויף דיעזעס פיערטעלאהרהונדערט צוריקבליקען, אונד דאהים איזט דיא יובילאאום פייער אין בערלין אייגע בעגייסטערטע אונד אלל-געמיינע.

אלס אים יאהרע 1870 דיא פראנצאזען פון דען דייטשען בעזיגט וואָרען, בעהייפטעט מאן, דאס גיכט דיא ראָלע געזפאלן דער וויפפען, אלס פיעלמעהר דער אויסגעזיכנעטע גייסט דער דייט-שען געזיגט האבע.

„דיא דייטשען, שולמייסטער״ האבען דען זיעג דאפון געטראגען.״

מאן געדענקט דיא דייטשען דאס פאלק דער דענקער אונד אין דער טהאט, ווער אים אידער מיטטעל מאנגעל העדפון געגאנגען, דיא צו דען גייסטיגען גראפען דער וועלט צאהלען. ווענן מאן אלזא אונטער דען דייטשען גייסטיג הערפאָראגט, זא איזט דיעס דאס בעסטע צייגניס. אין זאלכעס צייגניס ווירד הייטע דעם פילזאָפען אונד וויזען מאָזעס מענדעלסזאהן פון טיזענדען אונד אבער-טיזענדען אויסגעשטעללט. אונד אונטער דיעזען טיזענדען, דיא דען פערקריפפעלטען מאזעס פיערן, דונד דיא בעסטען מאנער דייטשלאנדס פערטרע-טען: שטאאטסמאנער, געלעהרטע, פראפעסאָרען, דיכטער געגען איהן „דען סאָקראטעס דייטשלאנדס, דען שאפפער דעס פילזאָפישען שטילס, דען בע-שיידענען געלעהרטען, דען פערבריטער דעס גאָט-טעסגלייבענס.״ — „איהרער פיעדרך דער גראָ-סע דיא דייטשע שפראכע פערשאפטעט אונד פער-אכטעט, אייסערטע זיך אין דייטשעס בלאטט, „האט דער יודע מענדעלסזאהן דיא צור שאנסטען בריטע געבראכט.״

זיי פיינען אונס דיעזער אנערקענונג, ווייל זיא געאייגנעט איזט, דעם אנטיסעמיטיסמוס אין דייטש-לאנד דען טאדעסשטאס צו געבען.

סערבען אונד בולגאַרען.

דיא טורקישע רעגיערונג בעשטעהט אלזא ווירקליך דאריף, דאס סערבען אן בולגאַרען איינע קריעגסעגטשאדיגונג אין געלד צאהלען זאָלל. דיא פאלטיס דיעזער פאָרדערונג לייגט אויף דער האנד. דיא טורקיא גלייבט נאמליך, דאסס ווענן עס איהר געלינגען ווירד, פיר בולגאַרען איינע מיליאָנען פאן סער-בען הערויסצופערעסען, דאנן ווירד בולגאַרען דיא פראָיינען אסטרומאַרען אין רוהע דער טורקיא איבערלאסען, ווילבע טייטיג!

אינדעסס ווערדען אין סערבען אללע פאָרבע-ייטונגען צו ווידערגאיזפגאהמע דער פיינדזערינקייטען געטראפפען אונד מאָג מילאן האט דיא ערלאָיזונג אבגעגעבען דאס ער יעדע פריעדענסבעדינ-גונג, גדיא בולגאַרען אלס זיי-גער, סערבען אבער אלס בע-ווענגטבעהאנדעלט צוריקקוי-ווען ווירד. דיא פריעדענספאָרבאנדלונגען האבען דענן טהאטזאכלך גאנגיכטאיי-מאר בעגאנגען.

פירסט אלעקסאנדער פון בולגאַריען זאלל אן איינעס בריעפס אן דען צאָרן דענזעלבען געבען, דער מאָג געשטאטטען, דאס רוסיש-שע אפפיציערע ווידער אין דיא בולגאַרישע ארמעע איינטרעטען, דענן דער פירסט איזט אבערצייגט, דאס סערבען דען קריעגווי-דער בעגינגען ווירד.

זיינעריט מעלדעטען ווירד, דאס איינע שטיי-דען נאך אבשלוס דעס וואפפענשטיללשטאנדעס איינע בולגאַרישע הערדע אויף סערבישעס געביעט איינגעדרונגען. דיא דאָרפער געפלינדערט האבע, פון דען סערבען אבער צוריקגעשלאגען וואָרען וויא, וואביא 100 בולגאַרען געפאנגען וואָרען, נאך סערבישעס געזעטצע האטטען דיעזע אלס דייבער ערשאסען ווערדען זאללען, מאָג מיראן בע-גגאדיגטע זיא ווידער אונד לאסט דיא שאן הייטע אבער דיא נייגונג אין אהדע הימאטה שאפפען.

סערבען אונד בולגאַרען.

דיא טורקישע רעגיערונג בעשטעהט אלזא ווירקליך דאריף, דאס סערבען אן בולגאַרען איינע קריעגסעגטשאדיגונג אין געלד צאהלען זאָלל. דיא פאלטיס דיעזער פאָרדערונג לייגט אויף דער האנד. דיא טורקיא גלייבט נאמליך, דאסס ווענן עס איהר געלינגען ווירד, פיר בולגאַרען איינע מיליאָנען פאן סער-בען הערויסצופערעסען, דאנן ווירד בולגאַרען דיא פראָיינען אסטרומאַרען אין רוהע דער טורקיא איבערלאסען, ווילבע טייטיג!

אינדעסס ווערדען אין סערבען אללע פאָרבע-ייטונגען צו ווידערגאיזפגאהמע דער פיינדזערינקייטען געטראפפען אונד מאָג מילאן האט דיא ערלאָיזונג אבגעגעבען, דאס ער יעדע פריעדענסבעדינ-גונג, גדיא בולגאַרען אלס זיי-גער, סערבען אבער אלס בע-ווענגטבעהאנדעלט צוריקקוי-ווען ווירד. דיא פריעדענספאָרבאנדלונגען האבען דענן טהאטזאכלך גאנגיכטאיי-מאר בעגאנגען.

פירסט אלעקסאנדער פון בולגאַריען זאלל אן איינעס בריעפס אן דען צאָרן דענזעלבען געבען, דער מאָג געשטאטטען, דאס רוסיש-שע אפפיציערע ווידער אין דיא בולגאַרישע ארמעע איינטרעטען, דענן דער פירסט איזט אבערצייגט, דאס סערבען דען קריעגווי-דער בעגינגען ווירד.

זיינעריט מעלדעטען ווירד, דאס איינע שטיי-דען נאך אבשלוס דעס וואפפענשטיללשטאנדעס איינע בולגאַרישע הערדע אויף סערבישעס געביעט איינגעדרונגען. דיא דאָרפער געפלינדערט האבע, פון דען סערבען אבער צוריקגעשלאגען וואָרען וויא, וואביא 100 בולגאַרען געפאנגען וואָרען, נאך סערבישעס געזעטצע האטטען דיעזע אלס דייבער ערשאסען ווערדען זאללען, מאָג מיראן בע-גגאדיגטע זיא ווידער אונד לאסט דיא שאן הייטע אבער דיא נייגונג אין אהדע הימאטה שאפפען.

דיא הייטע אנגעלאנגטען טעלעגראפישען דעפעשען

דער „ווידישען פעסטער צייטונג״.

בערלין 4-טען יאנער. דער קאָניג פון זאכ-סען גראפילטע געסטערן פערזאָיליך דעם דייט-שען קאיזער אנלאסליך זיינעס רעגיערונגסיובילע-אומס. נאך דעם גאָטטעסדיענסטע פאנד דיא גראָ-פילאָיזאָן אים וויישסען זאאלע שטאטט. אלס אין דער רייהע דער פאָראָיבערי, דעפילירענדען בזומארק אונד מאלטקע זיך נאהערטען, גיענג מאיזער ווילהעלם איהנען ענטגע-גענען אונד מיסטע זיא צוויי מאל. הערויף עמפפינג קאיזער ווילהעלם דיא אבגעזאנדטען דער פרעמדען הערשער ענטגענען. דאס קאיזערפאאר וואורדע פון דער פאלקסמענגע ענטהוזיאסטיש בעגרוסט. אבענדס וואר דיא שטאדט אללמינירט אונד פון אינע פעסטאשטעללונג אים אפערנהויזע שטאטט. וויא דער קאיזער בעגיים-טערט עמפפאנגען וואורדע.

לאָנדאָן, 4 יאנער. אייגע אמטליכע דעפע-שע איים אבריי בעזאגט: גענעראל בוטלער מעלדעט איים ערמאט (20 מיילען דזדליך פון אבריי): דער פערלוסט דעס פיינדעס אין דער דעפעטען שלאכט איזט פיעל גראָסער אלס אנפאנגס אנגע-נאממען וואורדע, מאן שאטצט דענזעלבען עפעטצ אויף 600 טאדטע. דער פיינד פלאה דורך מאי-באר (איינסט איין מאכטיגעס יידישעס ריך) אין דער ריכטונג פון דאנגלא.

פראג אונד בודאפעסט.

אין דער קאנצליא דער בודאפעסטער אזי-דאעדישען געמיינדע דא זיטצט איין מאנן, אום דען דיא אונגאָרישע נאציאָן פון נאר פיעלען בע-ווידעט ווירד. דיא שטעללונג איינעס סעקרעטאָרס אינער דער גראָסען געמיינדע דער וועלט, איזט געוויסס אייגע בעדייטענדע, אבער ביא וויישעס גיכט זא בעדייטענד, דאס זיא דיעזען מאן עערען אונד גיכט גראָדע אומגעקעהרט, חורך איהן געעהרט ווערדען מאכטע. דענן דער מאנן פון דעם הייע דיא רעדע איזט, איזט אייגע צערדע דער וויסענשאפט, בעזיעט אייגען גאלדענען קראָקטער אונד איזט מיטגאנ-צער זעעלע אונד מיטגאנצעם הערצען ווידע.

יא ווענן ער דאס גיכט וואָרע! לאנגסט וואָרע ער גיכט מעהר מאָדעשאנדערע-דעס מיטגלידער דער אקאדעמיע, לאנגסט וואָר ער גיכט מעהר אויסערהענטלי-כער פאָפעסאָר דער אויניווערזיטאט, אונד לאנגסט וואָר ער גיכט מעהר סעקרעטאָר דער בודאפעסטער אזראעליטישען געמיינדע.

דר. אינגאטן גאלדזיעהער — דענן פון איהם איזט הייט דיא רעדע — ווירדע דען שטאלץ אייגער ערען אקאדעמיע דער וויסענ-שאפטען אייגער ערען אינווערזיטאט בולדען, אונד שע שטאאטסמאנען בעריזט אונד העלט איך עגיסטען לאנגערע צייט אויף) אין האהעס שטאאטס מטבע אנגעבאטען, האט ער דאך חורך

* (איינע אונבעהאבענע מילליאָן) מאַן זאָללטע מיינען, דאָס דיא לייטע נור זאָ אים גאָלדע הערומוויהלען אונד נאָר קיין גולד ברויכען, וועגן מאַן האָרט, וויא פיעלע טרעפפער פאָן געצאָגענען לאָזען נאָך ניכט אינקאַססירט ווערד. פאָן דען 50 ביזהעריגען ציעהונגען דער 1860-ער לאָזען זיך פיר דיא קלייגסטען טרעפפער צו 600 גולדען נאָך 746,550 צו בעהעבען. פאָן 1863-ער שטאַמסאָנרעהען זיך אים דען ביזהעריגען 95 ציעהונגען 653 געווינגע אים בעטראָגע פאָן 130,000 גולדען צוריקה. עבענזאָ פאָן אינגאַרישען פראָמיסאָרי אנלעהען 642 געווינגע אים בעטראָגע פאָן 92,443 גולדען.

* (דיא יאָסבערעגיער געמיינדע) דיא זיט 17 יאהרען אָן צוויי געמיינדען געשפאלטען וואר, וואָדורך דיא בידע קיים אים שטאנדע וואָרען, זיך צו ערהאלטען, איזט נון ווידער געיינגט, אונד דאדורך אין דיא לאגע פערזעטצט, איינע אבטונגגבעטעגנדע געמיינדע פאָרצישטעללען. דיעזע איינונג איזט דעם מאטריקעל שטאטזט צו פערדאנקען, נאָך וועלכעם יעדע דער בידען געמיינדען איינען סעפאָראטען מאטריקעל-פיהרער האטטע בעשטעללען מיסען. אינדעם ווירפאָראיסזעטצען, דאס קיינע דער בידען פאָרטיען דיא אנדערע פערגעוואלטיגען ווירד, געדמען ווירדיא נאבריכט איהרער איינונג מיט פערגנוגען ענטגעגען.

* (דער איד דער קאָנגין פאָן שפאָנען) אין געסטערגעס מאָרדיעד טעלעגראַם בריינגט דיא נאבריכט, דאס דיא קאָנגין פאָן שפאָנען פאָר דען קאָרטעס (פאָרלאָמענט) דען אייד געלייסטעט האט, אונד דאס קיינע שטאָרונג דאבייא פאָרגעקאָמטען. דיא צערעמאָניע וואר אים פאָרהיגין בעשטימט אונד וואר פאָלגענדע: דיא קאָנגין בענאב זיך אין דען זאאל דער קאָרטעס, וואָ איך דער סענאט פערזאָממעלט וואר, דער זיטצונגסוואָר איזט מיט שווארצען פאָרהאנגן דראפירט. דיא קאָנגליכע פאָמיליע אין טיעפער טרויער ערשיען אין געשלאָסענען וואגען. איך דער אָבערסטען טרעפפע וואָרדע דיא קאָנגין אין בעגלייטונג איהרער בידען טאָכטער אונד גראָסען געפאָלגע פאָן דען שפיטצען דעם פאָרלאָמענטס אונד סענאטס עמפאנגען, ביא איהרעם איינטרעטטע ערהאָב זיך אלעס, נור דער פראָוודענס כאָנאָוואָ בלייב זיטצען. דאנאָוואָ ביגטע דיא קאָנגין דאס קניע אונד שפראך: „איך שווארע פאָר גאָטט, טרייא דיא קראָנע דען ערבען צו בעוואהרען אונד דיא פערפאָססונג וויא דיא געזעטצע צו פערטהיידיגען. גאָטט העלפע מיר אונד דיא מיין פערטהיידיגער, וועגן איך דען איד האלטע, אונד ער ציעהע מיך צור רעכענשאפט וועגן איך עס אונטערלאָססע!" נאָך דיעזען וואָרטען ערהאָב זיך דער פראָוודענס אונד רעדע: „עס לעבע דיא קאָנגין רעגענטען!" דיא פערזאָממלונג ווידערהאָלטע דען רוף מיט בעגייסטערונג, אונד דיא בעאמטען געלייטעטען זיא ווידער צום וואגען.

(זאָללטע אין קיינער יידישען וואָרטשאפט פעהלען) ווירמיינען דיא „גאָנפלסאָלדטע" בישטעראָמאשינע, דיא דיא געפרעטען לעזער אין דעם אינזעראטענטהייל אינזערעס בלאטטעס בעשריעבען פינדען, אונד וועלכע ווייר איך אן דיעזער שטעללע דען פערעהרטען יידישען הייפריגען גאנין בעזאָגדערס עמפעהלען.

דער שטרייט אום איינע יידין.

דיא נייע וועלט נעגען דיא אלטע.

דיא איראָאָאשע דיפלאָמאטיע דאַרף זיך דרעהען, וויא זיא ווילל, דער צאָפ דרעהט זיך מיט איהר, דער צאָפ דעם פאָראָרטהיילעס, דען דאס פריע אמעריקא מיט איינעם ראשען שנישט בעזייטיגען האט.

דאס ציגט דער נאבשטעהענדע דעפעשע: וועכסעל צווישען דען פעראיינגטען שטאאטען נאָרדאמעריקאס אונד אָסטערריך-אונגארנס. עס איזט אין צוויעלך לעבהאפטער גרעדאנקענאוס טויש, דער דורך איינע — יידין הערבייגעפיהרט וואָרדען איזט.

דער אמעריקאנישע געזאנדטע מאסטער מיליע וואָרדע ווערע אין דאס נאָך אין ווייען אנגענאָממען; אין דאס וויל זיך דיעזער געגען אָאלען פינדזעליג געאיסערט האבען זאָלל, דיעזען גרונד האט אמעריקא אָ נע ווישערעס גשעהיסען.

גאנין אנדערס וואר עס מיט אסטערריכאונגארן דער פאָלל: אם 4. מאי דעם עבען אבגעלעפענען אָהרעס בעגאבריכטיגט דער אמעריקאנישע שטאאטססעקרעטאר בא אָ אָ ר ד אונזערען דאָרטיגען געזאנדטען בארון שאָפפער, דאס קיליע צום געזאנדטען אין ווייען ערנאנגט וויא. אם 9-טען מאי איבערריכטט בארון שאָפפער אין טעלעגראמם דעם גראפען קאלנאָקי, וואָרין עס הייסט: וויא ווירדען איפגעפאָרדערט ערגנסטלך דאָרויף צו דרינגען, דאס דער נייגראנאנטע געזאנדטע נכיבט נאָך ווען קאָממט. דיא שטעללונג איינעם פרעמדען געזאנדטען, דער מיטאיינער יידין דורך ציוויליהע פערמאָלטאזט, וואָרע אין ווען אונהאלטבאר, אונאר אונמאָגליך!"

אם 18. מאי זאגטע באראָד צו שאָפפער, „דיא פראגע, וועלכע איהרע רעגיערונג איפיריפט, בעהאנדעלט גרונדזאטצע פאָן גראָסער וויכטיגקייט, אונד איזט אין דער נייען צייט אָהנע ביישפיעל. אך האבע דיא אנגעלעגענהייט דעם פראָוודענען אונטערבייטעט, אונד האבע דען אייפטאג איהרע רעגיערונג דורך דיא צו בעגאבריכטיגען, דאס דער נייגר - ווייל דיא פריא דעם געזאנדטען איינען געוויסען גלייבען האט — פאָן דער רעגיערונג דעם אמעריקאנישען פאָלקעס גיכט געבעללונג ווערדען קאָנן, אונדערן גאנין ענטשיעדען צורקגעוויעזען ווערדען מוס, דאס אבערסטע גזעטצען דעם לאנדעס עקלאָרט איפדרקקלך, דאס ניין בעאמטער דער פעראיינגטען שטאאטען איינער רעליגיאָזען פרעגונג אונטערצאגען ווערדען דאָרף. ווערער דער פראָוודענס נאָך דער סענאט אדער אין געריכט האט דיא מאכט, גאבפאָרשונגען איבער דיא רעליגיאָן אין געגענען בעאמטען צו האלטען, אלעס, וואס דאצו דריגען קאָן, דיעזעס היילע רעכט אנצוגרייפען, מוסס בעשטימט צורקגעוויעזען ווערדען, געכסס דיעזעס רעכטע ווירד בייא אונס אמעריקאנערן דען פרייען מיט צארטער אייפערקואמקייט בעגעגנעט, אונד ווירפאָרדערן אים אינאונד אוסלאנד דע פיר דיא מיטטערע, פרויען אונד טאָכטער דער רעפובליק אבטונג. דער גענאנדטע מעריע איזט פיר דיינען פאָסטען בעפאָהיגט, ווירד אבער פאָן איהרער רעגיערונג צורקגעוויעזען, ווייל דיעע פריוא איינגען גלייבען האט, דער פאָן פיעלען דער גענאבטעטטען אונד ווערטהפאָללסטען שאָאטטבירגער געהעגט ווירד, דער פראָוודענס דער פעראיינגטען שטאאטען גלייבט ניכט, דאס אין גנבריוך, דער דיא רעליגיאָס- אונד גייסטעסגעפיהל הייט זו גאנין אייף דען קאָפ שטעללט, אונד דעם גיססע דעם צוטאלטערס ווידערשפיכט, פאָן דער צווילייזטען ווילט נור איינען איינגעבלייקט אנגענאָממען ווערדען דאָרף. דיא אָסטערריכ-אונגارישע רעגיערונג ווירד דאהער געבעטען, דיא זאבע נאָכצו בעדענקען."

אם 17-טען יוני טראָף דיא אנטווארט אין, דאס מיללער צורקגעוויעזען ווערדע, ניכט זייל זיינע פריוא איינע יידין וויא, אָנדערן ווייל אין דיא אמעליגיעשע רעגיערונג צורקגעוויעזען האט.

שליעסליך ערהעלט דער אמעריקאנישע געזאנדטע אין ווען, הערר פראנסיס, בעפעהל אבצוריזען, אונד דיא פיהרונג דער געשאפטע דעם סעקרעטאר ליע צו איבערגעבען.

הערר ליע אבער ערהעלט פאָלגענדע מיטטהיילונג: צווייערליא גרונדע ווערדען אנגעפיהרט, אין וועלכען קיליע צורקגעוויעזען ווירד; דאס דיע, לייגאָע בעקענגטניס דיינער פריוא אונד דיא אינווענדונג אינער דריטטען מאכט (אטאָליען) דיעזע בעדרונגען זונד אינאָאָר אינאנגעהמבאר, זונד

נגנען אונזערע געזעטצע אונד שטעהען אים ווידערשפרוך מיט דער זעלבסטאבטונג, וועלכע איינגעראָנגאָנען פאָן 60 מיללאָנען פרייער מענשען פערבעזעטצ, אין דיפלאָמאטישער אונגאבהאנגיגקייט פאָן איינער „בעפרייגדטען מאכט צו טרעטען, דערען בעפעהלע אין דיעזעס פאָללע פאָן אָסטערריכ אונגאָרן אנגענאָממען אונד אויסגעפיהרט צו זיין שיינען"

ראָטהזעלי.

(צווייאזילביג.)

דיא ערסטע ריין אונד בלענדענד וויים,
דיא פיעל פאָם הימעל גיעדער;
דאָך מאכסט דיא איהר איין וועניג הייס,
ווירד זיא דיא איינגע מוטטער ווידער.

דיא צווייטע, וועגן זיא בונט אונד קלייגן,
איזט דיא דער קינדער ליעבלינגסשפיעל;
דאָך קאָנן דיא דיעזע נאָם אויך זיין,
אונד טראָגט אין דיעזעגס געוויהל.

דאס גאנצע ריכט דער נאָרשנער דיר
פאָן איינעם שטייך אלס פריהלינגספיעל.

חידה.

מאת החכם משה ראזענפעלד בקאהא.

אין עזום כמוני תחת כל השמים,
וכלל זאת מאחבי רמוני מעמים.
בשם עצם פרטי אנכי מלא דשע,
וכשם תואר חף אנכי משפע.
אם משמאל לימין תקראוני,
שם איש רע ממני השמיעוני.
„העשתרות מעשירות" אמרו חכמינו;
אכן נוס גדול חסיבו לשנינו;
לדעת שם החידה רבים באו,
אמיתי: שמי ושם אבי בשמי נחבאו.

אויפלאָוזונג דעס ראטהזעלס אין נו׳ 148:

א בעקאָמטס $\frac{1}{16}$ דעס גאנצען — 12.50 גולדען.
ב " $\frac{3}{48}$ " " = $29.16\frac{2}{3}$ גולדען.
ג " $\frac{13}{48}$ " " = $54.16\frac{2}{3}$ גולדען.
ד " $\frac{25}{48}$ " " = $104.16\frac{2}{3}$ גולדען.
$\frac{47}{48}$
— 200. גולדען.

ריכטיג געלאָזט פאָן דען הערען: נייטמאן נאטהאן, דאוויד גליקק — נאלבעשע, וויים עט שפיטען — דאָבסא, אדמין נעיא — נעאָסוואדיין, מארקוס האבערפעלד, עדוארד שיקק — טאָקא, אנטאָן וויים, עמאנועל דיאמאנט — איפאָליטיגשא, מ. פינק — אוישפיטין, מאר שיקק, יאָזעף שווארץ — נאדאוואר, סימאָן קלין — פאדע, לאָוויינגער מאָר — וואמאר, נאטהאן זימעל — קלוזענבוים, מאיר, משה אונד טוביה ראָזענפעלד — קאָבא, דוד מארקאָוויטש — מאד, שלום שווארץ — אמא, א. מאָרוויא — פעמערע, לעאָפאָלד אויערבאך — ווייזשאָד, ווילהעלם אלעקסאנדער — סטראָסקא, לודוויג נירן, לעאָפאָלד קליין — נאלבעשע, שווארץ אדאָלף — מ. אָוואר, בן ציון וועזער — טאָרדא, לאָוואר ראָזענברוך — קאָלאָמע, מאָר סאלאמאן — קאָפשווא, לעאָפאָלד ראָשע — ע. הראָוואטה, דיא פייליען: נעשטנטמאן — דיאָ, מאנ לאָוויין — פרייענקרנען, חיי רחל אנעשטע, דיא הראלמאש, דיא אדמאמאן — בעניא, דיאָ, ליע ווייך — גיזעדיהאוא, דיא בראון, פינפקרנען, פרייא רעזינא גינגלער — נעסטעל, פרייא לאָוזי — טאָוויש.

פתרון החידה בעלה 148:

אדר — יאדר.

ריכטיג געלאָזט פאָן דען הערען: מאיר שיקק, שווארץ יאָזעף — נאדאוואר, ווילער נעזא — הערי, חיים בלום, יוחנן פלאטס — סיקסא, זיס עט שפיטין — דאָבסא, מרדכי נוטמאנן — באיטאָק, מארקוס האבערפעלד, עדוארד שיקק — טאָקא, אנטאָן וויים, עמאנועל דיאמאנט — איפאָליטיגשא, מ. פינק — אוישפיטין, לובוש פאנעשט — הידאלמאש, מנחם ישעי׳ הכהן שווארץ — מאר, זעלין האלפערין, י. מ. לאָפאָטע, יאקאָב לייטנער — בראדי, יזאָל וויינבערגער — סטראָסקא, אייזיק משה נאָלדשטיין — מ. קאָוואש, יאקאָב אלטמאן — באלאָגאָ, ווילהעלם אלעקסאנדער — סטראָסקא, הצעיר משה בריוער — קאָמאָרן, יעקב בער גינזבערג — נעסטעל, שווארץ אדאָלף — אייזאָר, נתנאל מענדל לעוי — שטאָיאָן, יוסף גרינבערג, יעקב יחיאל שטערן — מאר, משה שווארץ — טאללין, מאָר סאלאמאן, ישראל קראָטשווץ — קראָקוויא, יאקאָב נאָכאָ — באָניהאר, דייטש לאָזאר — נוטמאן.

---

*) דיא נאמען דער איינזענדער ריכטיגער לאָזונגען ווערען בע פאָר שלוסס דער נאכסטען פריאָאנזיממער אונס צו קאָמטען ווערדען ווי פעראָפפענטליכען.

דער אמעריקאנישע געזאנדטע מאסטער מיליע וואָרדע ווערע אין דאס נאָך אין ווייען אנגענאָממען; אין דאס וויל זיך דיעזער געגען אָאלען פינדזעליג געאיסערט האבען זאָלל, דיעזען גרונד האט אמעריקא אָ נע ווישערעס גשעהיסען.

גאנין אנדערס וואר עס מיט אסטערריכאונגארן דער פאָלל: אם 4. מאי דעם עבען אבגעלעפענען אָהרעס בעגאבריכטיגט דער אמעריקאנישע שטאאטססעקרעטאר בא אָ אָ ר ד אונזערען דאָרטיגען געזאנדטען בארון שאָפפער, דאס קיליע צום געזאנדטען אין ווייען ערנאנגט וויא. אם 9-טען מאי איבערריכטט בארון שאָפפער אין טעלעגראמם דעם גראפען קאלנאָקי, וואָרין עס הייסט: וויא ווירדען איפגעפאָרדערט ערגנסטלך דאָרויף צו דרינגען, דאס דער נייגראנאנטע געזאנדטע נכיבט נאָך ווען קאָממט. דיא שטעללונג איינעם פרעמדען געזאנדטען, דער מיטאיינער יידין דורך ציוויליהע פערמאָלטאזט, וואָרע אין ווען אונהאלטבאר, אונאר אונמאָגליך!"

אם 18. מאי זאגטע באראָד צו שאָפפער, „דיא פראגע, וועלכע איהרע רעגיערונג איפיריפט, בעהאנדעלט גרונדזאטצע פאָן גראָסער וויכטיגקייט, אונד איזט אין דער נייען צייט אָהנע ביישפיעל. אך האבע דיא אנגעלעגענהייט דעם פראָוודענען אונטערבייטעט, אונד האבע דען איפטאג איהרע רעגיערונג דורך דיא צו בעגאבריכטיגען, דאס דער נייגר - ווייל דיא פריא דעם געזאנדטען איינען געוויסען גלייבען האט — פאָן דער רעגיערונג דעם אמעריקאנישען פאָלקעס גיכט געבעללונג ווערדען קאָנן, אונדערן גאנין ענטשיעדען צורקגעוויעזען ווערדען מוס, דאס אבערסטע גזעטצען דעס לאנדעס עקלאָרט איפדרקקלך, דאס ניין בעאמטער דער פעראיינגטען שטאאטען איינער רעליגיאָזען פרעגונג אונטערצאגען ווערדען דאָרף. ווערער דער פראָוודענס נאָך דער סענאט אדער אין געריכט האט דיא מאכט, גאבפאָרשונגען איבער דיא רעליגיאָן אין געגענען בעאמטען צו האלטען, אלעס, וואס דאצו דריגען קאָן, דיעזעס היילע רעכט אנצוגרייפען, מוסס בעשטימט צורקגעוויעזען ווערדען, געכסס דיעזעס רעכטע ווירד בייא אונס אמעריקאנערן דען פרייען מיט צארטער אייפערקואמקייט בעגעגנעט, אונד ווירפאָרדערן אים אינאונד אוסלאנד דע פיר דיא מיטטערע, פרויען אונד טאָכטער דער רעפובליק אבטונג. דער גענאנדטע מעריע איזט פיר דיינען פאָסטען בעפאָהיגט, ווירד אבער פאָן איהרער רעגיערונג צורקגעוויעזען, ווייל דיעע פריוא איינגען גלייבען האט, דער פאָן פיעלען דער גענאבטעטטען אונד ווערטהפאָללסטען שאָאטטבירגער געהעגט ווירד, דער פראָוודענס דער פעראיינגטען שטאאטען גלייבט ניכט, דאס אין גנבריוך, דער דיא רעליגיאָס- אונד געגייסטעסגעפיהל הייט זו גאנין אייף דען קאָפ שטעללט, אונד דעם גיססע דעם צוטאלטערס ווידערשפיכט, פאָן דער צווילייזטען ווילט נור איינען איינגעבלייקט אנגענאָממען ווערדען דאָרף. דיא אָסטערריכ-אונגارישע רעגיערונג ווירד דאהער געבעטען, דיא זאבע נאָכצו בעדענקען."

אם 17-טען יוני טראָף דיא אנטווארט אין, דאס מיללער צורקגעוויעזען ווערדע, ניכט זייל זיינע פריוא איינע יידין וויא, אָנדערן ווייל אין דיא אמעליגיעשע רעגיערונג צורקגעוויעזען האט.

שליעסליך ערהעלט דער אמעריקאנישע געזאנדטע אין ווען, הערר פראנסיס, בעפעהל אבצוריזען, אונד דיא פיהרונג דער געשאפטע דעם סעקרעטאר ליע צו איבערגעבען.

הערר ליע אבער ערהעלט פאָלגענדע מיטטהיילונג: צווייערליא גרונדע ווערדען אנגעפיהרט, אין וועלכען קיליע צורקגעוויעזען ווירד; דאס דיע, לייגאָע בעקענגטניס דיינער פריוא אונד דיא אינווענדונג אינער דריטטען מאכט (אטאָליען) דיעזע בעדרונגען זונד אינאָאָר אינאנגעהמבאר, זונד

דער שטרייט אום איינע יידין.

דיא נייע וועלט נעגען דיא אלטע.

דיא איראָאָאשע דיפלאָמאטיע דאַרף זיך דרעהען, וויא זיא ווילל, דער צאָפ דרעהט זיך מיט איהר, דער צאָפ דעם פאָראָרטהיילעס, דען דאס פריע אמעריקא מיט איינעם ראשען שנישט בעזייטיגען האט.

דאס ציגט דער נאבשטעהענדע דעפעשע: וועכסעל צווישען דען פעראיינגטען שטאאטען נאָרדאמעריקאס אונד אָסטערריכ-אונגארנס. עס איזט אין צוויעלך לעבהאפטער גרעדאנקענאוס טויש, דער דורך איינע — יידין הערבייגעפיהרט וואָרדען איזט.

אַלְיצִיוִידְרִעְקְטָאר רִיטְטער פֿאַן סטרעיסקאַל הויעלט איינע אַנשְׁטראַכע אַן דען גרייזען יובילאַר בער ער דיא פֿערדיינסטע דעם גרייזען יובילאַר וויִדדיגטע. אונד אהם זאַדאַנן דיא אהם פֿאַם קאַיזער פֿערלייהענע גאָלדענע פֿערדיענסטמעדאַיללע אַן דיא בריסט העפֿטעטע. טיעף גערהרט דאַנקטע הערר ראַבבינער האַלבער פֿיר דיא איסציבינג אונד געלאַבטע. זאַ וויא ביזהער אויך אין צוקונפֿט זיינע גאַנצע קראַפֿט דער ערפֿיללונג זיינער בערופֿספֿלכטען צו וויסהען. דער סטיכאַיוער ראַבבינער הערר סאַמויעל בּ אַ ק (אינגאַר) הויעלט דיא פֿעפֿסטרעדע, דיא גן זאַגג דער דען איינען מזמור אונד צום שלוסס דאַס כאַזעדליעד.

* (ע הר ע נ ד ע ו ו אַ ה ל ע נ.) הערר דר. יאַקאָב גראַאַב, צווייטער פֿאַרשטאַנד דעם פֿערעיינס דישער אַרצטע אַן באַהמען איזט פֿאַן דען דרייא צו איינער געמיינדע פֿערא״ינגטען אַרטשאַטען הלובאַטשעפ, קלוקאָוויטץ אונד סלוכאָוויצום אַרטספֿאַרשטאַנדע געוואַהלט וואָרדען. אין דעם לעטצטגעגאַנגטען אַרטע האַט דר. גראַאַב איינע שליע ערבייען לאַסען, וועם האַלב דער פֿאַרדער איהן אָפֿענטליך אינס געבעט איינשלאַפֿן. דאַבייא איזט הערר דאָקטאָר גראַאַב אין אַרטהאַדאָקסער יודע, דער צום סמיכאַוער ראַבבינאַטסבעזירקע געוואָרט. אונד זיינען פֿאַליכטען אהם בעל בית געגייא נאַכקאָממט. — אין וויען איזט אונזער גליבענסגענאַסע בייראַטה שטיאַסגי אין דען הייפֿטשטאַדטישען שוליראַטה געוואַהלט וואָרדען. דעריוילבע וואָרדע פֿאַן דער יידישען געמיינדע צוי פֿייער דעם הונדערטסטען מאַדעסטאַגעס מאַזעס מענדעלזאָהנס נאַך דעסטען וויא ענטוועגדעט.

* (צ ו י ר ל י ן ר אַ ב ב י נ ע ר.) דיא רעפֿאָרמראַבבינער אין אַמעריקא האַללטען זיך וויט עהער מיססיאָנאַרע גענגען, וויא ראַבבינער. דענן זאַ וויא ענגע, זוכען זיא דיא יודען פֿאַם יודענטהומע וויגצוהלענקען, זאַ שליעסט מאַן דאַס טרייבען דיעזער רעפֿאָרמער איהם סאַנגראַצ׳סקא מיט פֿאַלגענדען וואָרטען: „אַללעס וואַס דעם יודענטהומע טהייער אונד הייליג איזט, פֿערבשיינען זיא גאַנץ אָפֿען. דער גראַאַסטע יודער דער גלעיכזע איזט אויך דער ראַבבינער. מזוזות, תפילין, בשרות, מצות — דאַס איזט אהנען אַללעס פֿרעמד. אין אינער פֿערזאַמלונג, דיא זיא פֿאַרגען מאַנאַט הערלטען, וואַללטען זיא שבת אונד מילה אבשאַפֿען; זיא פֿרבטעטען יעדאָך אויהרע אנשטאַללונג צו פֿערלייערען אונד לעסען עס זיין. — גליקליכער וויזע גיבט עס אבער אויך נאָך אין אַמעריקא ראַבבינען, דיא דען נאַמען „פֿערדיינען, אין דערען הערצען דיא הייליגע פֿלאַממע דעם גלויבענס העלל לאָדערט. אונד דיא דיא זאַטצונגען דעסזעלבען שטרענגע בעאַכטען אונד בעאַכטען וויסען וואַללען. צו דיעזען וויבלאַרם בער ער דיא פֿערדיענסטע דעם גרייזען יובילאַרם וויִדדיגטע. אונד אהם זאַדאַנן דיא אהם פֿאַם קאַיזערלעהענע גאָלדענע פֿערדיענסטמעדאַיללע אַן דיא בריסט העפֿטעטע. טיעף גערהרט דאַנקטע הערר ראַבבינער האַלבער פֿיר דיא איסציבינג אונד געלאַבטע. זאַ וויא ביזהער אויך אין צוקונפֿט זיינע גאַנצע קראַפֿט דער ערפֿיללונג זיינער בערופֿספֿלכטען צו וויסהען. דער סטיכאַיוער ראַבבינער הערר סאַמויעל בּ אַ ק (אינגאַר) הויעלט דיא פֿעפֿסטרעדע, דיגן זאַגג דער דען איינען מזמור אונד צום שלוסס דאַס כאַזעדליעד.

* (ע הר ע נ ד ע ו ו אַ ה ל ע נ.) הערר דר. יאַקאָב גראַאַב, צווייטער פֿאַרשטאַנד דעם פֿערעיינס דישער אַרצטע אַן באַהמען איזט פֿאַן דען דרייא צו איינער געמיינדע פֿערא״ינגטען אַרטשאַטען הלובאַטשעפ, קלוקאָוויטץ אונד סלוכאָוויצום. אונד דיא זיינען אַרטספֿאַרשטאַנדע געוואַהלט וואָרדען. אין דעם לעטצטגעגאַנגטען אַרטע האַט דר. גראַאַב אינע שליע ערבייען לאַסען, וועם האַלב דער פֿאַרדער איהן אָפֿענטליך איינס געבעט איינשלאַפֿן. דאַבייא איזט הערר דאָקטאָר גראַאַב אין אַרטהאַדאָקסער יודע, דער צום סמיכאַוער יודע ראַבבינאַטסבעזירקע געוואָרט. אונד זיינען פֿאַליכטען אהם בעל בית געגייא נאַכקאָממט. — אין וויען איזט אונזער גליבענסגענאַסע בייראַטה שטיאַסגי אין דען הייפֿטשטאַדטישען שוליראַטה געוואַהלט וואָרדען. דעריוילבע וואָרדע פֿאַן דער יידישען געמיינדע צוי פֿייער דעם הונדערטסטען מאַדעסטאַגעס מאַזעס מענדעלזאָהנס נאַך דעסטען וויא ענטוועגדעט.

* (צ ו י ר ל י ן ר אַ ב ב י נ ע ר.) דיא רעפֿאָרמראַבבינער אין אַמעריקא האַללטען זיך וויט עהער מיססיאָנאַרע גענגען, וויא ראַבבינער. דענן זאַ וויא ענגע, זוכען זיא דיא יודען פֿאַם יודענטהומע וויגצוהלענקען, זאַ שליעסט מאַן דאַס טרייבען דיעזער רעפֿאָרמער איהם סאַנגראַצ׳סקא מיט פֿאַלגענדען וואָרטען: „אַללעס וואַס דעם יודענטהומע טהייער אונד הייליג איזט, פֿערבשיינען זיא גאַנץ אָפֿען. דער גראַאַסטע יודער דער גלעיכזע איזט אויך דער ראַבבינער. מזוזות, תפילין, בשרות, מצות — דאַס איזט אהנען אַללעס פֿרעמד. אין אינער פֿערזאַמלונג, דיא זיא פֿאַרגען מאַנאַט הערלטען, וואַללטען זיא שבת אונד מילה אבשאַפֿען; זיא פֿרבטעטען יעדאָך אויהרע אנשטאַללונג צו פֿערלייערען אונד לעסען עס זיין. — גליקליכער וויזע גיבט עס אבער אויך נאָך אין אַמעריקא ראַבבינען, דיא דען נאַמען „פֿערדיינען, אין דערען הערצען דיא הייליגע פֿלאַממע דעם

אַנפֿאַנגען איבער לאַזע אונד וועדטהאַפֿיערע בעאַנטוואָרטעט דאַס באַנקהויז מ. וועלטנער גראַטס.

דיא זינדען אונזערער צייט.

(נאַוועללע.)

(32-טע פֿאָרטזעצונג.)

וויזען מאַן אויף דיעזען אָדען שטראַסען נאַך באַראָק אונד מינסק קאָממען וואַללטע, מוסטע מאַן דיא נעפֿאַהרליכען וויספֿע פֿאַן ראָקטאַנ דורכשניידען, דורך וועלכע דיא ניכט בריטען שטראַסען זאַ וועניג רוים בעטען, דאַס איינע שטעטע נאַך דעכסם אָדער לינקס אין דען וועגען מאַך פֿיהרען. דאַצו עהרבעטן זיך נאָך דאַנן אונד וואַנן איין פֿורכטבאַרעס שנעגעשטאַבע, אונד פֿערהיללט דעם רייזענדען יודע אויסזיכט. אונד דראָהט, איהן פֿעהן פֿאַן אַללען מענשענשטאַטען מיט זיינעם לייבענטיך צו בעדעקקען.

דענאָך וואַרען איהם אנגאַנגע מאַרין, זאַ דער שנעע דיא וועגע נאָך בעדעקקטע, אונד דיא נאָך נעפֿאַהרליך, דיעזע נאָך אַללען וויכטיגען הין מיט צאַהללאַזען ציינען פֿאַן וואַנען, שרישטען אונד קאַרען בעדעקקט. עס וויזע מעלטע אויף איהנען, דיא זאַנטט וויא טאָדטע אדען דורך איינען עישטאַרטען לייכנאַם בעזוינגנסלאָז לאַנען, פֿאַן פֿוהרלייטען, רייטערן אונד פֿוסגאַנגערן. עס וואַרען קראַוואַנען, דיא דיא וואַרען גאַנצער פֿאָלקער טראַנספּאָרטירטען. זאַ צאָגען זיא אויס פֿאַדאָלען אונד וואַלהזינען דורך לישטייען דער נרענצע פֿייסענס צו. דאַרט אנגעלאַנגט וואורדע דיא בעזוינגנס איינע נאַך נראָסערע, דענן אויף דען שאַנען קונסטשטראַסטען פֿייסענס וואַרען שוויזנדע פֿערזאַמעלט, וועלכע דיא אבגעמאַטטעטען פֿאַר-

---

דיא זינדען אונזערער צייט.

(נאַוועללע.)

(32-טע פֿאָרטזעצונג.)

וויזען מאַן אויף דיעזען אָדען שטראַסען נאַך באַראָק אונד מינסק קאָממען וואַללטע, מוסטע מאַן דיא נעפֿאַהרליכען וויספֿע פֿאַן ראָקטאַנ דורכשניידען, דורך וועלכע דיא ניכט בריטען שטראַסען זאַ וועניג רוים בעטען, דאַס איינע שטעטע נאַך דעכסם אָדער לינקס אין דען וועגען מאַך פֿיהרען. דאַצו עהרבעטן זיך נאָך דאַנן אונד וואַנן איין פֿורכטבאַרעס שנעגעשטאַבע, אונד פֿערהיללט דעם רייזענדען יודע אויסזיכט. אונד דראָהט, איהן פֿעהן פֿאַן אַללען מענשענשטאַטען מיט זיינעם לייבענטיך צו בעדעקקען.

דענאָך וואַרען איהם אנגאַנגע מאַרין, זאַ דער שנעע דיא וועגע נאָך בעדעקקטע, אונד דיא נאָך נעפֿאַהרליך, דיעזע נאָך אַללען וויכטיגען הין מיט צאַהללאַזען ציינען פֿאַן וואַנען, שרישטען אונד קאַרען בעדעקקט. עס וויזע מעלטע אויף איהנען, דיא זאַנטט וויא טאָדטע אדען דורך איינען עישטאַרטען לייכנאַם בעזוינגנסלאָז לאַנען, פֿאַן פֿוהרלייטען, רייטערן אונד פֿוסגאַנגערן. עס וואַרען קראַוואַנען, דיא דיא וואַרען גאַנצער פֿאָלקער טראַנספּאָרטירטען. זאַ צאָגען זיא אויס פֿאַדאָלען אונד וואַלהזינען דורך לישטייען דער נרענצע פֿייסענס צו. דאַרט אנגעלאַנגט וואורדע דיא בעזוינגנס איינע נאַך נראָסערע, דענן אויף דען שאַנען קונסטשטראַסטען פֿייסענס וואַרען שוויזנדע פֿערזאַמעלט, וועלכע דיא אבגעמאַטטעטען פֿאַר-

---

גלויבענס העלל לאָדערט. אונד דיא דיא זאַטצונגען דעסזעלבען שטרענגע בעאַכטען אונד בעאַכטען וויסען וואַללען. צו דיעזען וויבלאַרם בער ער דיא פֿערדיענסטע דעם גרייזען יובילאַרם וויִדדיגטע. אונד אהם זאַדאַנן דיא אהם פֿאַם קאַיזערלעהענע גאָלדענע פֿערדיענסטמעדאַיללע אַן דיא בריסט העפֿטעטע. טיעף גערהרט דאַנקטע הערר ראַבבינער האַלבער פֿיר דיא איסציבינג אונד געלאַבטע. זאַ וויא ביזהער אויך אין צוקונפֿט זיינע גאַנצע קראַפֿט דער ערפֿיללונג זיינער בערופֿספֿלכטען צו וויסהען. דער סטיכאַיוער ראַבבינער הערר סאַמויעל בּ אַ ק (אינגאַר) הויעלט דיא פֿעפֿסטרעדע, דיגן זאַגג דער דען איינען מזמור אונד צום שלוסס דאַס כאַזעדליעד.

* (ע הר ע נ ד ע ו ו אַ ה ל ע נ.) הערר דר. יאַקאָב גראַאַב, צווייטער פֿאַרשטאַנד דעם פֿערעיינס דישער אַרצטע אַן באַהמען איזט פֿאַן דען דרייא צו איינער געמיינדע פֿערא״ינגטען אַרטשאַטען הלובאַטשעפ, קלוקאָוויטץ אונד סלוכאָוויצום. אונד דיא זיינען אַרטספֿאַרשטאַנדע געוואַהלט וואָרדען. אין דעם לעטצטגעגאַנגטען אַרטע האַט דר. גראַאַב אינע שליע ערבייען לאַסען, וועם האַלב דער פֿאַרדער איהן אָפֿענטליך איינס געבעט איינשלאַפֿן. דאַבייא איזט הערר דאָקטאָר גראַאַב אין אַרטהאַדאָקסער יודע, דער צום סמיכאַוער יודע ראַבבינאַטסבעזירקע געוואָרט. אונד זיינען פֿאַליכטען אהם בעל בית געגייא נאַכקאָממט. — אין וויען איזט אונזער גליבענסגענאַסע בייראַטה שטיאַסגי אין דען הייפֿטשטאַדטישען שוליראַטה געוואַהלט וואָרדען. דעריוילבע וואָרדע פֿאַן דער יידישען געמיינדע צוי פֿייער דעם הונדערטסטען מאַדעסטאַגעס מאַזעס מענדעלזאָהנס נאַך דעסטען וויא ענטוועגדעט.

* (צ ו י ר ל י ן ר אַ ב ב י נ ע ר.) דיא רעפֿאָרמראַבבינער אין אַמעריקא האַללטען זיך וויט עהער מיססיאָנאַרע גענגען, וויא ראַבבינער. דענן זאַ וויא ענגע, זוכען זיא דיא יודען פֿאַם יודענטהומע וויגצוהלענקען, זאַ שליעסט מאַן דאַס טרייבען דיעזער רעפֿאָרמער איהם סאַנגראַצ׳סקא מיט פֿאַלגענדען וואָרטען: „אַללעס וואַס דעם יודענטהומע טהייער אונד הייליג איזט, פֿערבשיינען זיא גאַנץ אָפֿען. דער גראַאַסטע יודער דער גלעיכזע איזט אויך דער ראַבבינער. מזוזות, תפילין, בשרות, מצות — דאַס איזט אהנען אַללעס פֿרעמד. אין אינער פֿערזאַמלונג, דיא זיא פֿאַרגען מאַנאַט הערלטען, וואַללטען זיא שבת אונד מילה אבשאַפֿען; זיא פֿרבטעטען יעדאָך אויהרע אנשטאַללונג צו פֿערלייערען אונד לעסען עס זיין. — גליקליכער וויזע גיבט עס אבער אויך נאָך אין אַמעריקא ראַבבינען, דיא דען נאַמען „פֿערדיינען, אין דערען הערצען דיא הייליגע פֿלאַממע דעם

נישען טהיעע אבלאָזען, אונד דיא וואַרען גאַר שנעלל נאַך קאָנינסבערג בראַכטען.

דער אָרינגאַלישע קרייג האַטטע אין רוסלאַנד אנגעהייבען מאַסען פֿראָדקטע אויפֿגעהיבען, דאַ ניכט אַללין דער האַנדעל מיט דעם וועסטען אבגעשניטטען, זאָנדערן אויך דיא פֿערפֿיהרונג צו שיפֿע דורך דיא ענגלישע בלאָקאַדע אונמאָגליך געמאַכט וואַר. דער אינצינג אָפֿענע וועג וואַר דער צו לאַנדע דורך פֿרייסען; אונד דא דיא פֿראָדקטע אין רוסלאַנד נור גערינגען, אים אויס לאַנדע אבער זעהר האָהען פֿרייז האַטטען, זאַ וואורדע דער טהייערע פֿראַכטפֿאָרד דאַדורך מאָגליך, אונד אין דען אַמליכען פֿאַזוינגען פֿרייסענס שוואַנג זיך דער האַנדעל צו אינער האָהע, דיא ער זיין יאַהרהונדערטען ניכט ערריכיכ האַטטע. דא דאַס רוסישע געטריידע יעדאָך זיינער גרייכט וואורדע, זאַ פֿינג מאַן אין רוסלאַנד אַן, זיך אויף דאַס בעגנען צו פֿעללענען, אונד אנגעהייעע מענגען שפֿרישען נאַך פֿרייסען צו ענדען.

* * *

אבער נאָך אינע שטראַסע נאַכ עס אויס דעם אָפֿטען נאַך פֿרייסען, אונד אַלס אַב אַללעס זיך פֿערבייגען זאַללטע, אום דען פֿערקעהר מיט דעם זאָנסט אבגעשלאָסענען רוסלאַנד צו בעלעבען, וואַר אויך דיעזע אַהרפֿיגען אויסגעגען אַנגעאָדנעטע ראַשערע טראַנספּאָרט אויס וואַלהיגען האַטטען אַללע בערעכנונגען, זאַ נעשיקקט וויא אויך וואַרען. צו שאַנדען נעמאַכט. דיא מאַרקטע וואַרען פֿלאַטצליך מיט שפֿרישען איבערשוועממט, אויף דיא צוואַמען אינגעלויפֿענען נאַכרישטען פֿיעלען דיא פֿרייזע אום צוואַנציג, באַלד נאָך אום וויישערע צעהן פֿראָצענט; דיא נעשטייגערטע זאַנקען עבענפֿאַללס אונד דיא אַאַפֿיעלען אונאַוואַהלשטאַנ.

פֿאָרטזעצונג פֿאָלגט.)

פֿראָדקטע אין איבערפֿלוסס הערען אונד באַלד וואַרען דיא מאַרקטע פֿאַן דיעזען איבערפֿיללט.

IX.

פֿלאָטצליך וואַר אין ווייטענגעל איבער דיא באַרזע נעקאָממען. עי שטעקקטע זיין שווערט איבער זיא הין, אונד שוועע גיטטראַפֿפֿען פֿלאַטען פֿאַן דעסען שפּיטצע הערגיעדער.

אין שווימוונד האַטטע זיך ערהאָבען, אונד דא ער דאַרבער הינבלוויטשע, ציינטע עס זיך, דאַס עס ניכט בוינען אונד הייזער, יא ניכט אינמאַל עצלעע, זאָנדערן נור קראַטענהויזער געוועזען, דיא דא ערריכטעט וואָרדען וואַרען.

דער צוזאַללינע אומשטאַנד, דאַס דאַס ענגלישע בלאָקאַדעשיף דיא רוסישען בארקען בייא אונטערנאַנג דער זאָנגע ניכט ערבליקט האַטטע, דער אינגעוואָהנליכע אומשטאַנד, דאַס דאַס אייז דער ווייכטעל שנעללער נעבראָכען, אַלס עס אין זאָנסטיגען פֿרייהאַהרען צו נעשעהען פֿלעגטע, אונד דער דורך דיא רעגערונגען רוסלאַנדס אונד פֿרייטענס אנגעאָדנעטע ראַשערע טראַנספּאָרט אויס וואַלהיגען האַטטען אַללע בערעכנונגען, זאַ נעשיקקט וויא אויך וואַרען. צו שאַנדען נעמאַכט. דיא מאַרקטע וואַרען פֿלאַטצליך מיט שפֿרישען איבערשוועממט, אויף דיא צוואַמען אינגעלויפֿענען נאַכרישטען פֿיעלען דיא פֿרייזע אום צוואַנציג, באַלד נאָך אום וויישערע צעהן פֿראָצענט; דיא נעשטייגערטע זאַנקען עבענפֿאַללס אונד דיא אַאַפֿיעלען אונאַוואַהלשטאַנ.

פֿאָרטזעצונג פֿאָלגט.)

יין וואונדערבאבעס שפּאַצאַלענט אונד דורך
ער וואַרע דיעם אויך אין אונגאַרן. „ווען ער גיבט
יודע וואַרע, אונד ווען ער זיך ניכט מיט
אַלדן פאַזערן זיינעם הערצענס אין דאס ווענטהיס
קלאַמערן וויידע.

נון ווען ערס אי אינגאַרן ניכט זין מאַנן,
וואַרום איזט ערס ניכט אונדערסיאַ? ווי ל דר.
גאַלדציעהער אויך אַשטרַאַט
אַיזט. עניסטען, יאַ דאס אַלטע מצרים, דאס
קינגען אנשטאַנד נאַהס, אינגען אינגאַרישען ווידען צו
זיינעם פּינאַנצמיניסטער (בדום פאשא) צו מאַכען,
האַטטע שאַן פאַר 12 יאַהרען דעם אונגאַרישען יי-
נעדיכען געלעהרטען (גאַלדציעהער האַטטע
אינען גראַפען טהיל דעם אַרזענס אויף אינגאַר-
זיינע טעפּע קענניטניס דעם כאַראַן אונד דער הי-
לינגען שפּאַצע דער מאַהאַמעדאַנער זעלבסט דיא
ערסטען געלעהרטען דעם אַרזענס אין ערשטיינגען
געוועסען. דר. גאַלדציעהער וואַלטעט אבער זיינע
מענניטניסס נור דאַרט פּערזענלעכען, וויא מאַן
אהם צו דערען ערזערבונג הילפּיכע האַנדע גע-
באַטען, (דאַמאַלס פּרילעך וויאיסטע מאַן ניכט אינ-
מאַל וואס דאס וואַרט אַנטיס עמיטיסמוס
בעדייטען). נור אין דעם לאַנדע, וויא זיינע וויינגע
געשטאַנדען, אונד דר. גאַלדציעהער, זעטצט דענן
אויך בעשיידען אין דער קאַנצעליא דער הויזגען
איזאַלעטשען געמיינדע, בעגינגט זיך דאַמיט,
אייסער זיינען סעקרעטאַראַסטען אויך נאַך דרייזאַט
דאַצענט אין דער אינזטיטוטאַט צו זין, וואַהרענד
זיינע וערקע דעסאַנגאַרישען
שטאַמס עהרע אונד רוהם ברינ-
גען. מעהר עהרע אונד רוהם, אלס אין גאַנצעם
דייטשענד אנדערע געלעהרטע. דיא אין דאַנג וויי
האַהער אלס ער געשטעללט זינד.

דא קאַממט נון איזט דעם לאַנדע דער באַה-
מען, איזט דער אלטען בורג דער דייטשען וויסענ-
שאַפט: אויס פּראַג דיא נאַכריכט, דאַס
דער פּראַפּעסאָר ענקאַרפּער דער
דאַרטיגען אונזיווערזיטאַט, דער
אַלטעסטען דייטשען אונזיווער-
זיטאַט, דיא איבערהויפּט ערק
סיסטירט. דעם אַסטערריכי-
שען אונטערריכטסמיניסטער דען
אונגאַר, דר. אינגאַטץ גאַלד.
ציעהער צור ערנענונג צום
אָרדענטליכען פּראַפּעסאָר פאַר-
געשלאַגען האַבען.

דיא אין מעהרערען בלאַטטערן ערשיענענע
מיטהיילונג, דאס דר. גאַלדציעהער דיא פּראַפּעס-
סאָרענשטעללע אין פּראַג ניכט אנצונעהמען
מען ערלאַרט האַטטע, פערנער, דאס
דער פּראַפּעסאָרענשטעהל פּר דען ער פאַרגע-
שלאַגען איזט, דערזעלבע זייא, וועלכען פּרעהר
דער בערייטגעטע פּראַפּעסאָר האַהלינג
אינגען האַטטע אַזט פּאַלש.

הערר דר. גאַלדציעהער זעלבסט, נאַך אונז
הייטע איזט אינזערע דיעסבעצי גלעכע אנפּראַגע דען
פאַלגענדען אַפּשריפט:

„דער שטיהל פּר דען מיך דער פּראַפּעסאָ-
רענקאַפּער דער פּראַגער אינזטיטוטאַט פאַרגע-
שלאַגען האַט, איזט אין גאַנזין גיער
דער ערסט עטצט ערייכטעט ווערדען זאָלל. נאַמ-
ליך דער לעהרשטיהל פּר אַרעגיסטאַליש
פּילאָלאָגיע (שפּראַכפאָרשונג). דער נאַכ-
פאָלגער ראַהלינגס מאַנן איך שאַן דעסהאַלב ניכט
זין, ווייל איך קין קאַטהאָלישער גייסטליכער בין,
דיא נאַכריכט אבער דאס איך דיעזען לעהר-
שטיהל ניכט אנזינעהמען ערקלאַרט
האַטטע, איזט שאַן דעסהאַלב ניכט ריכטיג, ווייל איך
היעצו בייהער איבערהויפּט גיינע געלעגענהייט
האַטטע, ערסט ווען דער אָסטערריכישע אונטער-
ריכטסמיניסטער דען פּאַרשלאַג דעם פּראַפּעסאָ-
רענקאַפּערס גענעהמיגען וויירד, ערסט דאַנן ווערדע
איך מיך צו איסערן האַבען, אָב איך דיא שטעללע
אנגענעהמע אָדער ניכט. לעטצטערעס איזט פּייליך
וואַהרשיינליכער."

פּעריסקאָפּ.

* (גראָסעס אויפזעהען) ערעגט
אין געסטערען פּאַרלאַמענטס שטאַטטגעפונדענעס
דעבאַטטע, וועלכעס זיך צווישען אינעם רעזע-
וויפּאַפּיציער אונד אינעם הוסאַרענקאַדעט וואַכט-
מייסטער אבשפּעלטע אונד דאס מיט דער שווע-
רען פּערוואונדונג דעס לעטצטערען
ענדעטע. דער רעזערוועלייטענאַנט הייסט ערנסט
וואַהרמאַן אונד איזט דער זאַהן דעס רייכסטאַגס-
אבגעאָרדנעטען אונד פּאַרשטעהערס דער בודא-
פּעסטער גמיינדע מאַרטין וואַהרמאַנ,
פּאַן דעם נאַמען דעס פּערוואונדעטען מאַדעטען
ווערדען בלאָס דיא אנפּאַנגסבוכשטאַבען פּ. ד.
גענאַנגט. דעזער שיינט אבער קין אנדערער אלס
פּעליקס דיא מאַרעיצו זין. דאס דוועל פּאַנד
אין דעם פּעכטמאַאל דעס נאַרבערס סטראַאַ
(דאַנאַבאַסס) איזט זאַבעל שטאַטט. דיא בערענגנ-
גען דעס דוועלדעס וואַרען אין אַרסטס שטרענג אונד
אַלדטען בין צור פּאַלדשטאַנדיגען ערשאָפּפונג
געפּאַכטען ווערדען. דאָך שאַן בים ערסטען
נאַנגע האַטטע וואַהרמאַן דאס געזיכט
זיינעס גענגערס ענטצוויי
געהאַקט. דאס בלוט ערגאָס זיך פּאַרטלך
אין שטראָמען אויס דער שרעקליכען וואונדע אונד
איהר אנפּרטוישונג קינדערן. זיך עבענאַלס אים נאַרשען
בעפּאַנד.

„האַבענ'ס שאַן נעהאָרט, ننا' פּרויאַ", רעדעטע אין
בעקאַנגטער דיא פּרויאַ פּאַן רוסיטין, זאָ הויס בערענגנס
פּרינציפּאַלין, אַן, „דיא שאַנע פּראַנערין, דיא יונגע פּרויאַ
פּאַן ווערטהייטער, איזט הייער אים נאַרשען. אللעס דראַנגט
זיך הערען, אים זייא צו זעהען. מאַן אַנזס, עס זייא דיא
שאָנסטע פּר יא אין דער נאַנצען אָסטערייכ אונגאַרישען
מאָנאַרכיע.

„איזט דאס ניכט איהרע עהעמאַליגע עלעווין, פּרינ-
לין בריינפּעלס, פּאַן דער זיא מיר שאַן זאָ פּיעל ערצאַהלט
האַבען?" פּראַנטס פּרויאַ פּאַן רוסיטין. „ווער וואַללען דיא
דאַמע אויסזוכען. קאָממען זיא מיט מיר אונד שטעללען זיא
מיך דערזעלבען פּאָר."

דיא נאַנצע געזעללשאַפט בענאַב זיך נון אין דען
טהייל דעס נאַרשענס, אין וועלכעס זיך הייניך אונד יאָזפּי-
גע בעפּאַנדען. נעראַדע מאַכטע דיא מוזיק אייגע פּויזע, דא
שטיעס יאָזפּיגע אייגען שרייא אייס אונד פּיעל איהרער
עהעמאַליגען גווערנאַנטע אום דען האַלז.

נון פּאַלגטע אייגע פּאַרליכע פּאַרשטעללונג. פּרויאַ
פּאַן רוסיטין לוד הייניך אונד יאָזפּיגע אין, איהר הויז
אלס דאס איהרינע צו בעפּאַכטען אונד אים דעם נאַלדענען
לאַמפּ אין דאַזזעלבע איבערצווייעדעלן. הייניך לעהנטע
דאַנקענד אב. ער נעוואַהרטע מיט שרעקען. דאס דיא
פּרייגשאַפט צווישען זייגער פּרויאַ אונד פּייליין בדוינ-
פּעלס נאָך עבען זאָ אייגנע וויא עהעדעס וואַר. אונד גע-
לאַבטע זיך זאָ פּיעל וויא מאָגליך דאַצו בייצוטראַגען, דאַסס
דאס אייגיגע פּערהאַלטנים ניכט ערגייערט ווערדע. פּירס
ערסטע מיסטע ער צום באַען שטיעל נישט מיעגע מאַכען.
נאַכדעם דאס קאָנצערט פּאַרביבער וואַר. בענאַב מאַן זיך
אין דער נעוועללשאַפט דער פּאַסטליע דייסטען אין דען
בערהמטען נאַרשען פּאַן שאַנבראַנ. דער נאַנין אין דער
נאַהע פּאַן דער הייצינג לייגען. דא נאַב עס פּיעל צו בעוואַנ-
דערן: דיא שאַנען בחומענעע טע, דיא פּראַכטפּאַללען
מאַראָקישאַנד-בילדער. דאס נאָפּע וואַסטערבעקקען מיט
דען בוידער שפּרינגבראַנגען, דיא פּראַכטפּאַללע אויסיכט
פּאַן דער גלאַדיעטשע אייס, דער באַאַנישע נאַרשען מיט
זייגען פּאַלמבייטען אונד בראַזיליאַנישען פּפּלאַנצען, דיא
ראַטשע רואינע, דער אבעליסק אונד דער „שאַנע בריינגען"
מיט דער ענדיגע פּאַן באַיער, וועלכער דעם נאַרשען דען
נאַמען גענעבען האַט.

דיא האַפּליכקייט עפּאַרדייטע, דאס הייניך פּרויאַ
פּאַן רייסנטיץ אונפּערדייעלס. נון וואַרען יאָזפּיגע אונד
בערנהאַרדינע שעפּטס בייזאַמען אונד קאָנגטען אונגע-
שאַרט מיט אייגאַנדער פּלוידערן, וואַהרענד דיא רייס-
נטצ'שען קינדער אים נאַרשען אומהערשפּראַנגען.

עהע מאַן זיך פּאַן אייגאַנדער פּערבשידעטע, עי-
באַס זיך פּייליין בריינפּעלס אולדיב פּיר דען פּאַרגענדען
טאַג, אים דאס יונגע עהעפּאַאר נאָך דעם לוסטשראָס בעל-
ווערעדע צו בעגלייטען אונד איהם דיא האַרט אויפּבעוואַהר-
טע נעמאַלדע-גאַללעריע צו צייגען. דער אולדיב וואַרדע
נעדן נעוואַהרט, אונד יאָזפּיגע קלאַטשטע פּריידיג אין דיא
האַנדע אלס זיא פּערנאַהם, דאס איין אייגען נאַנצען טאַג
מיט איהרער פּרייגדען צוזאַממען זיין זאָללטע.

(פּאַרזעטצונג פאָלגט.)

פּאַלליעטאָן.

דיא אויפגעקלאַרטען.

(25-פּאַרזעטצונג.)

ניכטס ערמידעט מעהר אלס דאס אנשווען אין מוזיען
אונד אַמפּיטהעאַטערן. דעסהאַלב שלוג הייניך פּיר דען ערסט
דעם מאַנעס אייגען אויספּלוג נאַך הייצינג פּאָר, וואָ אין
דעם דאַמייר'שען נאַרטען דער וואַלצערקאָנג שטרוים,
דער פּאַשער דעס יעטציגען נאָפּען וויאָלינספּיל, זיינע
וועלטבערהמטען קאָנצערטע נאַב. יאָזפּיגע נאַהס דיעזעס
פּראַשלאַג מיט פּריידען אָן. נאַר צו גערנע האַטטע זיא פּריי-
לין בריינפּעלס צו דער פּאַרטע אייגגעלאַדען; אלין זיא
וואַנטע עס ניכט, מיט דיעזעס איהרעס וואַנטע הערפּאַר-
צוטרעטען. זאָ פּוהר דענן דאס יונגע עהעפּאַאר, נאַכדעם
עס אין אייגער יידישען רעפּטוויראַציאָן צו מיטמאַנ נעגעס-
סען, אין אייגעס עלעגאַנטען קוסט נאַך הייצינג הייניס,
וויא דאַמאַלס דער זאַממעלפּלאַטץ דער פּאַרגעהמען וועלט
וויינגס וואַר.

הייניך אונד יאָזפּיגע נאַהמען אַן אייגעס טישע אין
דאַמיעס נאַרשען פּלאַטץ אונד לויסשען דען ווסען מאַנען
דער שטרוים'שען קאַפּעללע. עס וואַהרטע ניכט לאַנגע, זאָ
צאָג יאָזפּיגענס אויסערגעוואָהנליכע שאַנהייט דיא אויס-
מערקזאַמקייט אللער אנוועזענדען אויף זיא. אין דעס נאַנ-
צען נאָפּען נאַרשען שפּראַך מאַן נור פּאַן דער שאַנען פּרעס-
דען. ביז דיא קונדע דאַפּאַן צו פּייליין בערנהאַרדינע בריינ-
פּעלס געלאַנגטע, דיא מיט איהרער פּרינציפּאַלין אונד דען